

Angerenstein
WELZIJN

SOCIAAL-MAATSCHAPPELIJK DIENSTVERLENER

COLOFON

Uitgeverij: Edu'Actief b.v.

0522-235235

info@edu-actief.nl

www.edu-actief.nl

Auteur(s): J. Bolt, T. Cremers, A. Delnooz, L. Elings, T. Hilhorst, M. v.d. Hof, A. de Jong, K. Koomen, W. Kooremans, V. Landsmeer-Dalm, D. v. Loon, A. Martin, A. Visser

Inhoudelijke redactie: D. v. Loon, N. Nijhof, V. Slegers

Titel: Angerenstein Welzijn, Sociaal-maatschappelijk dienstverlener

ISBN: 978 90 3725 411 2

© Edu'Actief b.v. 2019

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16h Auteurswet dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in compilatiewerken op grond van artikel 16 Auteurswet kan men zich wenden tot de Stichting PRO (www.stichting-pro.nl). De uitgever heeft ernaar gestreefd de auteursrechten te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden. Door het gebruik van deze uitgave verklaart u kennis te hebben genomen van en akkoord te gaan met de specifieke productvoorwaarden en algemene voorwaarden van Edu'Actief, te vinden op www.edu-actief.nl.

INHOUD

	Inleiding	10
Thema 1	Sociaal-maatschappelijke vraagstukken in perspectief	13
	1.1 Geschiedenis maatschappelijk werk	14
	1.2 Rol sociaal-maatschappelijk dienstverlener	19
	1.3 Begeleidingsmethodieken maatschappelijk werk	21
	1.4 Kritische beroepssituatie	26
	1.5 Verdieping: Op naar een waarborgstaat	28
Thema 2	Ontwikkelingen in het werkveld	31
	2.1 Van overheid naar gemeente	32
	2.2 Welzijn Nieuwe Stijl	36
	2.3 Wijkgericht werken	39
	2.4 Veranderende rol van de sociaal-maatschappelijk dienstverlener	42
	2.5 Kritische beroepssituatie	43
	2.6 Verdieping: Het informele netwerk	44
Thema 3	Burgerschap en participatie	49
	3.1 Burgerschap en participatie	50
	3.2 Actief burgerschap stimuleren	52
	3.3 Grenzen aan goed burgerschap	55
	3.4 De sociale kaart	57
	3.5 Kritische beroepssituatie	60
	3.6 Verdieping: Burgerschapsvorming en educatie	61
Thema 4	Sociale wet- en regelgeving	67
	4.1 Sociale zekerheid	68
	4.2 Toeslagen en tegemoetkomingen	74
	4.3 Huisvestingswet	79
	4.4 Wmo-voorzieningen	81
	4.5 Kritische beroepssituatie	82
	4.6 Verdieping: Mantelzorg	83

Thema 5	Overige wet- en regelgeving	87
5.1	Rechtsgebieden	88
5.2	Regelgeving werk en opleiding	91
5.3	Vrije tijd en gezondheid	97
5.4	Vreemdelingenrecht	100
5.5	Kritische beroepssituatie	101
5.6	Verdieping: Rechten van minderjarige alleenstaande vluchtelingen	102
Thema 6	Sociaal ondernemen	105
6.1	Bekend worden met sociaal ondernemen	106
6.2	De kenmerken van een sociale onderneming	108
6.3	Het starten van een sociale onderneming	112
6.4	Businessmodellen en financieringsmogelijkheden	115
6.5	Aanbestedingen en prestatieafspraken	121
6.6	Kritische beroepssituatie	123
6.7	Verdieping: Changemakers	124
Thema 7	Ondersteunen bij verandering	127
7.1	Agogie en verandering	128
7.2	Ondersteunen bij veranderingsprocessen	136
7.3	Outreachend werken	140
7.4	Kritische beroepssituatie	143
7.5	Verdieping: Positieve gezondheid	144
Thema 8	Sociaal en positief gezond	147
8.1	Oude en nieuwe gezondheidsvisie	148
8.2	Letten op actualiteiten	156
8.3	Positieve gezondheid van cliënten	159
8.4	Je eigen gezondheid	160
8.5	Kritische beroepssituatie	161
8.6	Verdieping: Spelenderwijs gezonder	162

Thema 9	ICT en sociale media	165
9.1	Online informatie	166
9.2	Databeveiliging en privacy	170
9.3	E-learning	173
9.4	Kritische beroepssituatie	176
9.5	Verdieping: Aandachtspunten e-learning	177
Thema 10	Sociale netwerk en steunsystemen	181
10.1	Het sociale netwerk verstevigen	182
10.2	Het sociale netwerk inzetten	188
10.3	Samenwerken met het netwerk	190
10.4	Aandachtspunten bij begeleiding	193
10.5	Kritische beroepssituatie	195
10.6	Verdieping: Systeemgerichte benadering bij netwerkgericht werken	196
Thema 11	Integrale wijkontwikkeling	199
11.1	Integrale wijkontwikkeling	200
11.2	Sociale vraagstukken	201
11.3	Omgaan met sociale spanningen	204
11.4	Methoden voor integrale wijkontwikkeling	209
11.5	Kritische beroepssituatie	213
11.6	Verdieping: De ABCD-methode	214
Thema 12	Samen opgroeien	219
12.1	Sociale systemen	220
12.2	Het gezin	223
12.3	Gezinsproblemen	226
12.4	Hulp in het gezin	228
12.5	Preventieve maatregelen	232
12.6	Kritische beroepssituatie	234
12.7	Verdieping: Video-interactie	235

Thema 13	Interventies binnen het gezin	239
13.1	Gezinsinterventie	240
13.2	Intensieve Pedagogische Thuishulp	240
13.3	Wraparound Care	241
13.4	Wijkgerichte Intensieve Gezinsbegeleiding	242
13.5	Families First	243
13.6	ReSet	245
13.7	Home Start	246
13.8	Gezinscoaching	247
13.9	Veilig thuis	248
13.10	Kritische beroepssituatie	249
13.11	Verdieping: Gedwongen interventies	250
Thema 14	Diversiteit is overall	255
14.1	Verschillen tussen mensen	256
14.2	Doelgroepen benoemd	257
14.3	Culturen op een rij	263
14.4	Uitdagingen bij cultuurverschillen	266
14.5	Kritische beroepssituatie	268
14.6	Verdieping: Radicalisering herkennen	269
Thema 15	Multiculturele sociale gezinssystemen	273
15.1	Culturele systemen	274
15.2	Sociale systemen van migrantengroepen	275
15.3	Kritische beroepssituatie	284
15.4	Verdieping: Emotionele problematiek bij Turks-Nederlandse pubermeisjes	285
Thema 16	Interculturele interventies	289
16.1	Interculturele competenties	290
16.2	Themis	291
16.3	Leren Balanceren	294
16.4	Assertiviteit Allochtone Mannen	297
16.5	Man actief	299
16.6	Kritische beroepssituatie	302
16.7	Verdieping: Beschermjassen	303

Thema 17	Budgetbegeleiding en schuldhulpverlening	307
	17.1 Budgetadvies en budgetbegeleiding	308
	17.2 Schuldhulpverlening	310
	17.3 Schuldbemiddeling	313
	17.4 Schuldsanering	316
	17.5 Kritische beroepssituatie	319
	17.6 Verdieping: De effecten van armoede	320
Thema 18	Hulp bij thuisadministratie	325
	18.1 Inzicht in de dienstverleningsvraag	326
	18.2 Begeleiding bij formele aanvragen	328
	18.3 Begeleiding bij sollicitaties	330
	18.4 Juridische documenten	332
	18.5 Voortgangsrapportage en dossiervorming	333
	18.6 Kritische beroepssituatie	335
	18.7 Verdieping: Inzet van vrijwilligers	336
Thema 19	Bemiddelen	339
	19.1 Wat is bemiddelen?	340
	19.2 Conflictbemiddeling	342
	19.3 Hoe verloopt bemiddeling	347
	19.4 Interculturele bemiddeling	349
	19.5 Buurtbemiddeling	351
	19.6 Kritische beroepssituatie	353
	19.7 Verdieping: Conflicttheorie	354
Thema 20	Belangenbehartiging	359
	20.1 Belangen behartigen	360
	20.2 Belangenbehartiging en sociaal werk	366
	20.3 Een pleidooi houden	369
	20.4 Kritische beroepssituatie	371
	20.5 Verdieping: Brede adviesraden	372

Thema 21	Werk en dagbesteding	375
21.1	Belang werk en dagbesteding	376
21.2	Het vinden van werk	379
21.3	Gezond op de werkvloer	385
21.4	Regelingen voor alternatieve (arbeids)mogelijkheden	387
21.5	Kritische beroepssituatie	390
21.6	Verdieping: Sociale media en werk	391
Thema 22	Eergerelateerd geweld en mensenhandel	393
22.1	Eer- en eergerelateerd geweld	394
22.2	Signalen van geweld of dwang	398
22.3	Mensenhandel	401
22.4	Kritische beroepssituatie	405
22.5	Verdieping: Mensenrechten en kinderrechten	406
Thema 23	Ouderen met een migratiegeschiedenis	411
23.1	Migrantenuderen	412
23.2	Leefsituatie	416
23.3	Culturele verschillen	420
23.4	Werken met migrantenuderen	423
23.5	Kritische beroepssituatie	427
23.6	Verdieping: Migrantenuderen en dementie	429
Thema 24	Cyberpesten en seksueel wangedrag	433
24.1	Cyberpesten	434
24.2	Pesten op gemeenschapsniveau	440
24.3	Seksueel grensoverschrijdend gedrag	442
24.4	Professionele houding en handelen	444
24.5	Interventies en methoden	447
24.6	Kritische beroepssituatie	453
24.7	Verdieping: Peer pressure	454

Thema 25	Loverboy- en lovergirlpraktijken	459
25.1	Loverboys	460
25.2	Lovergirls	467
25.3	Grooming	468
25.4	Hulpinstanties	470
25.5	Kritische beroepssituatie	472
25.6	Verdieping: Nazorg	473
	Index	476

INLEIDING

Angerenstein Welzijn is een complete serie leermiddelen voor de kwalificatiedossiers van Welzijn en is geschikt voor de volgende kwalificatiedossiers:

- Maatschappelijke zorg
- Pedagogisch werk
- Sociaal werk.

Angerenstein Welzijn bestaat in de kern uit boeken met theorie. De boeken van Angerenstein Welzijn kennen de volgende opbouw:

Opbouw boeken Angerenstein Welzijn

Profielboeken	Profielboeken
Basisprofielboeken	Basisprofielboeken
Generieke boeken	Basisboeken

Dit boek is een van de twee profielboeken voor het dossier sociaal werk. De theorie bestaat uit drie onderdelen:

- 1 basistheorie
- 2 kritische beroepssituatie
- 3 verdiepingstheorie.

Basistheorie

De basistheorie bevat informatie die relevant is voor alle uitstromen van sociaal werk. De theorie wordt verlevendigd met voorbeelden uit het welzijnswerkveld. Belangrijke begrippen worden uitgelegd in de tekst en aangeduid met een paarse kleur.

Kritische beroepssituatie (KBS)

In de KBS word je geconfronteerd met een probleemstelling of dilemma waarbij je niet kunt terugvallen op routinematig handelen. Online vind je bij elke KBS aanvullende opdrachten.

Verdiepingstheorie

Elk thema heeft een verdiepende paragraaf waar het thema verder wordt uitgediept. Daarnaast kent Angerenstein Welzijn enkele online-aanvullingen:

- verwerkingsopdrachten
- uitdagingen.

Voordat je de digitale leeromgeving kunt gebruiken moet je je licentie activeren.

- Overleg met je docent welk type account je gebruikt.
- Ga naar www.edu-actief.nl/licentie.
- Bekijk de instructiefilm of lees het stappenplan.
- Volg de stappen. Daarna kun je aan de slag!

Verwerkingsopdrachten

Bij ieder thema horen enkele verwerkingsopdrachten. Deze opdrachten helpen je de informatie uit de theorie te verwerken.

Uitdagingen

Tijdens de uitdaging werk je met meerdere studenten aan een grote opdracht waarbij een beroep gedaan wordt op jouw samenwerkingsvaardigheden en jouw creativiteit. De uitdaging levert altijd een product op dat wordt beoordeeld.

Veel plezier en succes met het werken met Angerenstein Welzijn!

T H E M A

01

SOCIAAL-MAATSCHAPPELIJKE VRAAGSTUKKEN IN PERSPECTIEF

Inhoud thema

- 1.1 Geschiedenis maatschappelijk werk
- 1.2 Rol sociaal-maatschappelijk dienstverlener
- 1.3 Begeleidingsmethodieken maatschappelijk werk
- 1.4 Kritische beroepssituatie
- 1.5 Verdieping: Op naar een waarborgstaat

De zorg voor hulpbehoevende burgers kent een lange geschiedenis, zo ook de werkwijze van sociaal-maatschappelijk dienstverleners. De geschiedenis laat zien dat er een fundament is dat alle sociaal-maatschappelijk dienstverleners met elkaar delen: de meeste dilemma's en problemen zijn niet nieuw. De ideeën 'van nu' zijn op veel momenten in de geschiedenis al eerder ontstaan en uitgeprobeerd. Kennis van deze geschiedenis versterkt het vak en jouw beroepsidentiteit. Bovendien stelt het je in staat je handelingswijze van vandaag de dag te verklaren en te verantwoorden.

1.1 Geschiedenis maatschappelijk werk

Van oudsher is er in de samenleving aandacht voor de zorg aan mensen die arm, ziek of op een andere manier behoeftig of in nood zijn. Het huidige sociaal-maatschappelijke werk in Nederland is een voortzetting van de vroegere armenzorg en volksoopvoeding.

1.1.1 Voor de 16e eeuw

Vanaf de 12e eeuw ontstaan de eerste **gasthuizen**, die opvang bieden aan vondelingen, weeskinderen, ouderen en lijdens aan de pest of pokken. Hier werd geen professionele zorg geboden; ziekte en kwetsbaarheid waren door God gegeven en gebed was het medicijn. Vanaf de 13e eeuw beginnen kerken met armentafels: achterin de kerk stonden tafels met brood en kleding, gedoneerd door de rijken aan de armen. Er ontstaan ook opvangvoorzieningen voor daklozen en zwervers om de overlast te beperken. Psychiatrische patiënten worden vanaf de 15e eeuw opgevangen in zogenaamde dolhuysen. Al deze voorzieningen waren veelal het initiatief van kloosters, broederschappen, fondsen en verenigingen, geïnspireerd door de christelijke waarden naastenliefde en barmhartigheid. Lokale overheden handelden vooral vanuit het handhaven van de openbare orde en het voorkomen van opstand.

Voedseluitdeling, toen en nu.

1.1.2 16e eeuw

Lokale overheden namen vanaf de 16e eeuw meer verantwoordelijkheid met het invoeren van sociale wetgeving. Het idee ontstond dat armoede voorkomen diende te worden door betere zorg en beter onderwijs. Een stedelijk armenfonds werd opgericht, dat de zorg voor armen op zich nam. Gevolg was dat iedereen, in overeenstemming met zijn mogelijkheden, aan het werk moest. Wie geen mogelijkheden had, moest geschoold worden en iedereen die zich onterecht als 'ziek' voordeed werd streng gestraft. De grondlegger van deze ideeën was Vives (1492-1540). Volgens hem was niemand werkonbekwaam en konden bijvoorbeeld blinden in hun levensonderhoud voorzien door rieten mandjes te vlechten. Weeskinderen konden dan assisteren bij begrafenissen en daarnaast een vak leren, zoals bakker of kleermaker. Voor psychische problemen was in deze tijd nog steeds weinig aandacht, 'gekken' werden opgesloten in een cel.

1.1.3 17e en 18e eeuw

In deze periode neemt Nederland al een topositie in wat betreft **charitas**, rijken die geven aan de armen. Deze vorm van **herverdeling** is overgenomen door de overheid en het belastingstelsel van nu; de rijken betalen meer belasting zodat behoeftigen financiële ruimte krijgen. Denk bijvoorbeeld aan zorgtoeslag en huurtoeslag. Onder invloed van de **Verlichting**, een cultuurfilosofische, intellectuele stroming in de 18e eeuw, voltrok zich de eerste psychiatrische revolutie. Psychiatrische patiënten werden verlost van hun boeien en kregen therapie.

1.1.4 Begin 19e eeuw

In de 19e eeuw blijft de zorg aan kwetsbare mensen in handen van de middenklasse, kerken en sociale bewegingen. Deze zorg heeft een bevoogdend karakter en veelal als doel 'onmaatschappelijkheidsbestrijding'. Er is nog nauwelijks sprake van professioneel sociaal werk. De zorg aan kwetsbare mensen is lang in handen gebleven van particuliere levensbeschouwelijke organisaties, die hierin geen belangrijke maatschappelijke rol voor de overheid zagen. De kerk bepaalde bijvoorbeeld hoe mensen zich moesten gedragen om hulp te ontvangen. De overheid maakte wel sociale wetten. De Armenwet van 1854 bepaalde dat armenzorg geen directe verantwoordelijkheid moest zijn van de overheid, maar van particulieren. Hierdoor waren lokale overheden dan ook beperkt in hun mogelijkheden zorg te verlenen aan hun stadsburgers.

1.1.5 Eind 19e eeuw

Vanaf 1870 legt men de nadruk op onderzoek, persoonlijke begeleiding en werkbegeleiding van de armen. Deze benadering ging de strijd aan met de systeemloze liefdadigheid. Nieuwe werksoorten ontstaan, zoals onderwijs en opvang voor doven en blinden, werkverschaffing, reclassering, kinderopvang, de eerste vormen van verslavingszorg, wijkverpleging, psychiatrie en de zorg aan mensen met een verstandelijke beperking. In 1899 ontstaat een tweejarige opleiding voor 'sociale arbeid' met als specialisaties kinderbescherming, armenzorg, woningwerk, volkswontwikkeling en jeugdwerk. Hierin ligt de basis voor de sociale opleidingen die we nu kennen. Dit markeerde het begin van de professionalisering van de sociaal-maatschappelijke dienstverlening. Eind 19e eeuw komen er diverse wetten die kinderen aangaan, zoals de schoolplicht en leerplichtwet die kinderen uit het arbeidsproces halen.

1.1.6 Begin 20e eeuw

Begin 20e eeuw wordt sociaal werk verder geprofessionaliseerd. Volks-, buurt- en clubhuiswerk en opbouworganisaties ontstaan. Typerend voor deze periode is de bevoogdende houding van veel sociaal-maatschappelijk dienstverleners. Vooral ten aanzien van onmaatschappelijk gedrag. Toch zijn er ook sociaal-maatschappelijk dienstverleners die zien dat deze houding niet tot het gewenste resultaat leidt en de nadruk leggen op 'begeleide zelfontplooiing'. **Social casework** ontstaat: methoden, gehanteerd door sociaal werkers, waarbij het individu met zijn persoonlijke problemen centraal komt te staan. Uitgangspunt hierbij was de zelfstandigheid van de cliënt: de sociaal-maatschappelijk dienstverlener gaat naast de cliënt staan in plaats van boven hem. Religieuze organisaties zien social casework als bedreiging, want het 'zelfbeschikkingsrecht' van de cliënt staat in contrast met het religieus 'missiewerk'. Gaandeweg dringt het besef door dat het welzijn van burgers en de welvaart ook een verantwoordelijkheid van de overheid is, ingegeven door de crisis van de jaren 30 en de Tweede Wereldoorlog.

1.1.7 1945-1965

In deze periode begint de landelijke overheid het gehele sociale werk- en welzijnsbestel financieel te ondersteunen. Nederlanders waren na de Tweede Wereldoorlog toe aan bestaanszekerheid; aan een overheid die mensen kon beschermen, tegen armoede en ander persoonlijk leed. In de jaren na de oorlog

begon de opbouw van de verzorgingsstaat. Een **verzorgingsstaat** is een sociaal systeem, waarbij het welzijn van de burgers de verantwoordelijkheid is van de overheid. De overheid realiseert dit door specifieke wet- en regelgeving en de inzet van financiële middelen op het gebied van gezondheidszorg, werkgelegenheid, sociale zekerheid en onderwijs. Zo werd in 1957 het staatspensioen (AOW) ingevoerd en vanaf 1965 garandeert de overheid met de invoering van de Algemene bijstandswet, een **bestaansminimum**: alle burgers moeten financieel kunnen rondkomen en voldoende voedsel hebben om van te leven. Dit stelt kwetsbare groepen in staat zich te emanciperen, zoals financiële onafhankelijkheid bereiken en een opleiding volgen.

‘Een verzorgingsstaat verzorgt de burgers van wieg tot graf.’

1.1.8 1965-1980

In 1966 en 1968 voert de overheid de Wet op de Arbeidsongeschiktheid (WAO) en de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ) in. Hierdoor komt er een einde aan ‘liefdadigheid’ als bron voor de ondersteuning aan kwetsbare mensen. Burgers werden zelfbewuster door het toenemen van de welvaart en de individualisering. Zij zien de toegang tot voorzieningen ondertussen als een vanzelfsprekend recht. Maar in de jaren 70 blijkt dat een verzorgingsstaat onbetaalbaar is bij een economische teruggang. In 1974 komt de zogenaamde Knelpuntnota uit, waarin staat dat er sprake is van een onbeheerste groei van regelingen, voorzieningen, activiteiten en subsidies. De verzorgingsstaat komt onder vuur te liggen. Burgers moeten voortaan meer betrokken worden bij de zorg voor elkaar, organisaties

worden samengevoegd en sociaal-maatschappelijk dienstverleners moeten burgers minder afhankelijk maken van ondersteuning en een meer afwachtende houding aannemen.

1.1.9 Eind 20e eeuw

Eind jaren 90 komt de **vermaatschappelijking** op gang. Mensen met een beperking krijgen een eigen zinvolle plek in de samenleving. Ze moeten in de wijk professionele zorg krijgen en niet meer binnen instellingen. Termen als empowerment, vraaggerichtheid en zelfsturing doen hun intrede. De focus ligt op potenties in plaats van beperkingen. Maar deze vermaatschappelijking en de eerder genomen maatregelen hebben grote gevolgen voor de sociale verbanden in de samenleving. Mensen met psychische problemen komen op straat te staan. Daarbij neemt het aantal gezinsproblemen toe en zijn er meer vereenzaamde mensen. Sociaal-maatschappelijk dienstverleners moeten, in tegenstelling tot wat hen eerder werd opgelegd, weer **outreaching** werken: zij stappen weer op buurtbewoners af. De bemoeizorg en de 'erop af'-aanpak ontstaan. Mensen die vinden dat ze zelf geen hulp nodig hebben of de weg naar sociaal werk niet kennen, moeten weer in beeld komen. Sociaal-maatschappelijk dienstverleners moeten de ruimte krijgen om te handelen in het directe contact met mensen, zonder beperkt te worden door protocollen of regels.

1.1.10 Tot 2015

Tot het jaar 2000 zijn de zorgkosten van de verzorgingsstaat, met bezuinigingsmaatregelen, op te brengen voor de overheid. Vanaf dat jaar vindt er echter een kostenstijging plaats, mede veroorzaakt door de vergrijzing. Er zijn in verhouding meer ouderen die een groter beroep doen op zorg. Ook maakt de verzorgingsstaat burgers afhankelijk. Mensen zorgen nog steeds niet voor elkaar, maar schuiven dit af op de overheid. Bovendien neemt de welvaart af door de economische crisis van 2008. Als er niets zou veranderen, zou de verzorgingsstaat onbetaalbaar worden. Het sociale beleid omvat vanaf dan: zelfredzaamheid en actief burgerschap bevorderen en daarmee de participatie vergroten. Dit beleid, Welzijn Nieuwe Stijl genoemd, heeft gevolgen voor de beroepshouding van sociaal-maatschappelijk dienstverleners. De capaciteiten en zelfregie van de cliënt staan centraal, men moet integraal gaan werken, maatwerk leveren en het netwerk van de cliënt betrekken bij de ondersteuning.

1.1.11 Vanaf 2015

Sinds 2015 is de verzorgingsstaat officieel losgelaten en werkt men toe naar een participatiesamenleving. Vanaf dat moment is ook de Participatiewet van kracht. Zo wordt er een tegenprestatie verwacht van mensen die een uitkering ontvangen en moeten mensen met een arbeidsbeperking de arbeidsmarkt op. Ieder jaar moeten werkgevers zorgen voor een bepaald aantal banen voor mensen met een arbeidsbeperking. Als werkgevers in een sector de afgesproken aantallen in een jaar niet halen, gaat de **quotumheffing** in: een boete per niet-ingevulde baan.

1.2 Rol sociaal-maatschappelijk dienstverlener

De geschiedenis van het sociaal werk laat zien dat de werkwijze van sociaal-maatschappelijke dienstverleners wordt ingegeven door maatschappelijke, politieke en economische veranderingen. Dit vraagt door de tijd heen voortdurend om een andere rol van de sociaal-maatschappelijk dienstverlener. Daarbij kent iedere tijdgeest, met de bijbehorende werkwijze, zijn dilemma's. Tegenwoordig werk je vanuit Welzijn Nieuwe Stijl. Hierbij kunnen onderstaande thema's voor de nodige dilemma's zorgen:

- Eigen kracht
- Actieve of passieve rol
- Vraaggericht werken
- Discretionaire ruimte.

1.2.1 Eigen kracht

Als sociaal-maatschappelijk dienstverlener vergroot je de zelfredzaamheid van burgers zodat zij uiteindelijk weer zelfstandig kunnen meedraaien in de maatschappij. De vraag is echter in hoeverre een cliënt in staat is zelfstandig bepaalde zaken op zich te nemen. Wellicht creëer je hiermee een situatie die de draagkracht van de cliënt overstijgt waardoor zijn emotionele of fysieke veiligheid